

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تفسیر موضوعی قرآن کریم (۳)

سرفصل جلسات

استاد

حجت الاسلام و المسلمین کاظم قاضی زاده

تنظیم:

آموزش‌های آزاد مرکز آموزش الکترونیکی دانشگاه قرآن و حدیث

فروردین ۱۳۹۵

فهرست

۳.....	معرفی درس تفسیر موضوعی (۳)
۴.....	جلسه اول
۴.....	جامعه در قرآن
۵.....	جلسه دوم
۵.....	اصالت فرد و جامعه در قرآن
۶.....	جلسه سوم
۶.....	سیاست در قرآن
۷.....	جلسه چهارم
۷.....	قانونمندی اجتماع در قرآن
۸.....	جلسه پنجم
۸.....	سنت‌های (الهی) اجتماعی در قرآن (۱)
۹.....	جلسه ششم
۹.....	سنت‌های (الهی) اجتماعی در قرآن (۲)
۱۰.....	جلسه هفتم
۱۰.....	خانواده در قرآن (۱)
۱۱.....	جلسه هشتم
۱۱.....	خانواده در قرآن (۲)
۱۲.....	جلسه نهم
۱۲.....	خانواده در قرآن (۳)
۱۳.....	جلسه دهم
۱۳.....	خانواده در قرآن (۴)
۱۴.....	جلسه یازدهم
۱۴.....	جایگاه شورا در حکومت اسلامی از دیدگاه قرآن (۱)
۱۵.....	جلسه دوازدهم
۱۵.....	جایگاه شورا در حکومت اسلامی از دیدگاه قرآن (۲)
۱۶.....	جلسه سیزدهم
۱۶.....	جایگاه شورا در حکومت اسلامی از دیدگاه قرآن و سنت (۳)
۱۷.....	جلسه چهاردهم
۱۷.....	دیدگاه‌های قرآن در عرصه‌های اعتدال (۱)
۱۸.....	جلسه پانزدهم
۱۸.....	دیدگاه‌های قرآن در عرصه‌های اعتدال (۲)
۱۹.....	جلسه شانزدهم
۱۹.....	دیدگاه‌های قرآن در عرصه‌های اعتدال (۳)

معرفی درس تفسیر موضوعی قرآن کریم (۳)

هدف از ارائه این درس، آشنایی دانشجویان با خطوط کلی آیات قرآن کریم در مباحث اجتماعی و سیاسی قرآن است. از رهگذر این جلسات دانشجویان با موضوعاتی چون تبیین مفاهیم اجتماع و سیاست و محدوده آنها، ضرورت تشکیل جامعه و لزوم نظام‌مندی آنها، جایگاه خانواده و اهمیت آن در اجتماع، اقشار اجتماعی از دیدگاه قرآن، مسائل حکومت و سیاست و حقوق اجتماعی و سیاسی مردم در جامعه آشنا خواهند شد.

جلسه اول جامعه در قرآن

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ تعریف جامعه؛
- ✓ نحوه اشاره قرآن به جامعه؛
- ✓ نظریه‌های عوامل زندگی اجتماعی انسان‌ها.

اهداف درس

مقدمه

جامعه چیست؟

نحوه اشاره قرآن به جامعه

➤ امت

➤ قریه

➤ القرى

➤ المدینه

آیا انسان بالطبع اجتماعی است؟

آیا جامعه وجود اصیل و عینی دارد؟

چکیده

جلسه دوم

اصالت فرد و جامعه در قرآن

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ نظریه‌های مربوط به اصالت فرد و جامعه و تحلیل آنها؛
- ✓ رویکرد قرآن نسبت به اصالت فرد و جامعه؛
- ✓ دیدگاه برخی اندیشمندان اسلامی و قرآن پژوهان در خصوص اصالت فرد و جامعه.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

- تحلیل نظریات چهارگانه درباره اصالت فرد و جامعه
- دیدگاه برخی قرآن پژوهان درباره اصالت فرد و جامعه
- دلایل استاد مطهری و علامه طباطبایی
- اصالت فرد و جامعه در قرآن
- چکیده

جلسه سوم سیاست در قرآن

اهداف درس

آشنایی با:

آشنایی با:

- ✓ مفهوم سیاست و اصطلاحات مربوط به آن؛
- ✓ کیفیت اشاره قرآن به سیاست.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

تبیین مفهوم سیاست

اصطلاحات مرتبط با واژه سیاست

کیفیت اشاره قرآن و روایات به سیاست

آیات ناظر به نصب رهبری سیاسی

چکیده

جلسه چهارم قانونمندی اجتماع در قرآن

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ دیدگاه برخی اندیشمندان درباره قانونمندی اجتماع؛
- ✓ رویکرد آیات قرآن درباره قانونمندی اجتماع؛
- ✓ مفهوم سنت و ویژگیهای سنتهای الهی.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین
ضرورت قانونمندی جوامع بشری
قرآن و قانونین حاکم بر جامعه و تاریخ
مفهوم سنت
ویژگیهای سنتهای الهی
چکیده

جلسه پنجم
سنت‌های (الهی) اجتماعی در قرآن (۱)

هدف درس

آشنایی با:

✓ سنت‌های (الهی) اجتماعی در قرآن.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

اتمام حجت بر همهٔ جوامع بشری

ابتلا و امتحان

امداد

چکیده

جلسه نهم
سنت‌های (الهی) اجتماعی در قرآن (۲)

اهداف درس

آشنایی با:

✓ سنت‌های (الهی) اجتماعی در قرآن.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

پاداش و مجازات در دنیا

امهال و استدراج

پیروزی نهایی حق بر باطل

چکیده

جلسه هفتم خانواده در قرآن (۱)

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ کاربرد واژه‌های مربوط به خانواده در قرآن؛
- ✓ تعریف دقیق خانواده از دیدگاه قرآن.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین
واژه‌شناسی خانواده در قرآن
جایگاه خانواده در قرآن
تعریف خانواده در قرآن
چکیده

جلسه هشتم خانواده در قرآن (۲)

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ ملاک‌های همسرگزینی در قرآن؛
- ✓ چگونگی رابطه بین زن و شوهر در قرآن؛
- ✓ معنای قوامیت در آیه معروف «الرجال قوامون على النساء».

اهداف درس

- مروری بر مباحث پیشین
- ملاک‌های همسرگزینی در قرآن
- جایگاه شوهر در رابطه با زن
- معانی مختلف قوامیت در نگاه مفسران و محققان
- الف) حاکمیت و سلطه
- ب) کارگزاری و خدمتگزاری
- ج) مدیریت و ریاست
- چکیده

جلسه نهم خانواده در قرآن (۳)

اهداف درس

آشنایی با:

✓ معنای قوامیت در آیه معروف «الرجال قوامون على النساء»

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

معانی مختلف قوامیت در نگاه مفسران و محققان

ج) مدیریت و سیاست

رابطه قوامیت و تفضیل

رابطه قوامیت و انفاق

چکیده

جلسه دهم خانواده در قرآن (۴)

هدف درس

آشنایی با:

✓ رابطه والدین و فرزندان در قرآن کریم.

اهداف درس

مطلوبیت نقش فرزندان در خانواده

رابطه پدر - پسر و پدر - دختری در قرآن

دفاع از حقوق فرزندان

روابط چند سویه والدین - فرزندان در قرآن

جایگاه والدین در قرآن

چکیده

جلسه یازدهم

جایگاه شورا در حکومت اسلامی از دیدگاه قرآن (۱)

هدف درس

آشنایی با:

✓ نقش و جایگاه شورا در تصمیم‌گیری‌های حکومت اسلامی از دیدگاه قرآن.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

مقدمه

بررسی جایگاه شورا در تصمیم‌گیری‌های حکومتی در قرآن کریم

الف) بررسی آیه ۱۵۹ سوره آل عمران

۱. مفهوم امر در ﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾

چکیده

جلسه دوازدهم

جایگاه شورا در حکومت اسلامی از دیدگاه قرآن (۲)

هدف درس

آشنایی با:

✓ نقش و جایگاه شورا در تصمیم‌گیری‌های حکومت اسلامی از دیدگاه قرآن.

هدف درس

مروری بر مباحث پیشین

الف) بررسی آیه ۱۵۹ سوره آل عمران

۲. مفاد امر در ﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾

۳. مخاطب آیه

ب) بررسی آیه ۳۸ سوره شوری

مفهوم امر در ﴿وَأْمُرْهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ﴾

چکیده

جلسه سیزدهم

جایگاه شورا در حکومت اسلامی از دیدگاه قرآن و سنت (۳)

هدف درس

آشنایی با:

✓ نقش و جایگاه شورا در تصمیم‌گیری‌های حکومت اسلامی از دیدگاه قرآن و سنت.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

بررسی جایگاه شورا در زندگی فردی، اجتماعی و حکومتی

الف) ملکه سبا و نحوه تصمیم‌گیری او

ب) مشورت فرعون در قتل موسی (علیه السلام)

ج) مشورت ساحران در ایمان آوردن

د) مشورت در حوزه خانواده و تربیت فرزندان

نکته: برداشتی از آیه صد و پنجاه و نهم سوره آل عمران

شورا در سنت (حوزه‌های عمومی و حکومتی)

۱. احادیث معصومین (علیهم السلام)

الف) جایگاه مشورت

ب) ترغیب به مطلق مشورت

ج) ذکر فایده مشورت

د) امر به مشورت و نهی از انجام کارها بدون مشورت

۲. سیره معصومین (علیهم السلام)

چکیده

جلسه چهاردهم دیدگاه‌های قرآن در عرصه‌های اعتدال (۱)

هدف درس

آشنایی با:

✓ اجمالی از دیدگاه‌های قرآن در عرصه‌های گوناگون اعتدال.

اهداف درس

مقدمه

جایگاه اعتدال و عدالت اجتماعی در جهان

اعتدال در قرآن کریم

الف) معارف عام

۱. اعتدال در امور مادی

۲. اعتدال در حالات روحی و ارتباط با دیگران

۳. اعتدال در دنیا و آخرت

۴. اعتدال با توجه به ابعاد گوناگون انسان

۵. اعتدال در روابط خانوادگی

ب) وجود واژگان به نحو تساوی و اعتدال

چکیده

جلسه پانزدهم دیدگاه‌های قرآن در عرصه‌های اعتدال (۲)

هدف درس

آشنایی با:

✓ واژه‌شناسی قسط و عدل و بیان موارد آن.

اهداف درس

مروری بر مباحث پیشین

واژه‌شناسی قسط و عدل

تفاوت قسط با عدل

عدالت درباره‌ی خداوند

برقراری عدالت، هدف از بعثت انبیاء

پیامبران، مأمور اجرای عدالت

عدالت‌پیشگی، وظیفه‌ی عمومی

چکیده

جلسه شانزدهم

دیدگاه‌های قرآن در عرصه‌های اعتدال (۳)

اهداف درس

آشنایی با:

- ✓ عدالت و لزوم آن در بخش‌های گوناگون قضا و جزا؛
- ✓ نکات مهمی در عرصه‌های گوناگون عدالت‌ورزی؛
- ✓ عدالت در روایات معصومین (علیهم السلام).

اهداف درس

- مروری بر مباحث پیشین
- عدالت در قضا (حقوق خصوصی و جزا)
- عدالت در امور اقتصادی
- عدالت نسبت به یتیمان
- عدالت در قضا (حقوق عمومی و بین الملل)
- عرصه‌های مهم دیگری در عدالت‌ورزی
- ۱. عدالت در توزیع قدرت و ثروت
- ۲. عدالت در توزیع اطلاعات
- ارزش مقایسه‌ای عدالت در روایات
- چکیده

پایان